

BÖLÜM 2

ÇIKAR ÇATIŞMASI NEDİR VE DERĞİYE NASIL BİLDİRİLİR ?

Arif Hüdai KÖKEN¹
Özgür KIRAN²

GİRİŞ

Bir araştırma makalesinin yayınlanması, uzun süre devam eden bilimsel projenin son aşamasını temsil etmektedir. Araştırmanın dürüst, tarafsız ve adil bir şekilde yürütülmesi ve elde edilen verilerin etik kurallara uyularak raporlanması da gerekmektedir. Bu beklentiden dolayı araştırmacılar bilimsel araştırmanın her basamağına ilişkin etik açıdan gerekli tüm hususlara dikkat ve özen göstermelidir (1).

Dünyada modern biyoetiğin kökeni Nazi döneminde yaşanan Yahudi soykırımına dayandırılmaktadır. Nüremberg Mahkemelerinde yargılanan bilim adı altında araştırma yapan hekimler Nüremberg Kodları olarak bilinen on etik ilke temelinde yorumlanan insanlığa karşı işlenen suçlardan dolayı mahkûm edilmişlerdir. Bu yargılama sürecinden sonra biyomedikal araştırmalarla ilgili uluslararası etik kodlarda ve insan haklarına ilişkin belgelerde, araştırmacıların bir araştırma öncesinde araştırma katılımcısının özgür ve aydınlatılmış onamını almaları gerektiği konusunda fikir birliğine varılmıştır. Araştırmaya katılan gönüllünün onamına ilişkin kural 1964'te ilk kabulünden bu yana Helsinki Bildirgesi'nin tüm versiyonlarında mevcuttur. Bunun yanında araştırmaya dahil edilecek olan tüm gönüllülerin muhtemel bir çıkar çatışması olup olmadığı hakkında bilgilendirilmelerini aydınlatılmış onam sürecinin bir parçası olarak vurgulanmaktadır (2). Buradan anlaşıldığı üzere Nazi deneyleri sırasında hekimin politik kimliği, üzerinde deneysel uygulamalar yaptığı hastaların çıkarlarını zedelemiş, tehdit etmiş ve insan onuruna/haklarına aykırı bilim adı altındaki eylemlerle sonuçlanmıştır. Araştırma

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik AD., arifhudaikoken@hotmail.com
² Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik AD., ozgurkiran@gmail.com

SONUÇ

Tıp ve biyomedikal alanda yapılan araştırmaların tüm aşamalarında olduğu gibi yayın aşamasında da araştırma ve yayın etiği kurallarına akademik yayıncılığın bir parçası olan araştırmacılar ve yazarlar uymak zorundadır. Bu etik kurallara uyulduğu takdirde ortaya çıkan bilimsel ürünün değeri ve güvenilirliği o kadar yüksek olur. Çıkar çatışması ve çıkar ilişkili durumların yayın sürecinde dikkate alınması, çıkar ilişkilerinin tespit edildiği araştırmaların bilimsel değerini şüphede bırakacak ya da olumsuz etkileyecek durumların titizlikle değerlendirildikten sonra yayınlanması konusunda bir karara varılması bilim etiği ve nitelikli bilimsel bilgi üretmeye araştırmacıları teşvik etme açısından akademik yayıncılık bağlamında kritik bir öneme sahiptir.

KAYNAKLAR

1. Benos DJ, Fabres J, Farmer J, Gutierrez JP, Hennessy K, Kosek D, et al. Ethics and scientific publication. *Adv Physiol Educ* [Internet]. 2005 [cited 2021 Oct 21];29:59–74. Available from: www.gpoaccess.gov
2. Plomer A. The Law and Ethics of Medical Research: International Bioethics and Human Rights. 1st ed. The Law and Ethics of Medical Research: International Bioethics and Human Rights. London: Cavendish Publishing Limited; 2005. 1–158 p.
3. Lemmens T. Conflict of Interest in Medical Research, Historical Development. In: The Oxford Textbook of Clinical Research Ethics. 2008. p. 747–57.
4. Loue S. Textbook of Research Ethics, Theory and Practice. 1st ed. Newyork: Kluwer Academic Publisher; 2002. 1–276 p.
5. Butler RN. Alzheimer's Dementia, Dilemmas in Clinical Research. Melnick VL, Dubler NN, editors. Clifton, New Jersey: Humana Press, Inc; 1985. 325 p.
6. WAME. Conflict of Interest in Peer-Reviewed Medical Journals [Internet]. 2009 [cited 2021 Oct 21]. Available from: <http://wame.org/conflict-of-interest-in-peer-reviewed-medical-journals>
7. Şimşek G, Alicura S, Yılmaz O. Biyomedikal Dergilere Gönderilen Makalelerde Bulunması Gerekli Standartlar : Biyomedikal Yayınların Yazımı ve Değerlendirilmesi. *Epilepsi*. 2009;15(3):120–31.
8. Wallace MB, Endoscopy G, Siersema PD. Ethics in publication. *Gastrointest Endosc* [Internet]. 2015 [cited 2021 Oct 21];82:439–42. Available from: <http://dx.doi.org/10.1016/j.gie.2015.05.019>
9. Ferris LE, Fletcher RH. WAME Editorial on Conflict of Interest [Internet]. [cited 2021 Nov 8]. Available from: <http://wame.org/wame-editorial-on-conflict-of-interest>
10. The Lancet, Publishing Excellence [Internet]. [cited 2021 Nov 17]. Available from: <https://www.thelancet.com/publishing-excellence#research>
11. Ahi Evran Tıp Dergisi » Etik İlkeler ve Yayın Politikası [Internet]. [cited 2021 Oct 21]. Available from: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aemj/policy>
12. ICMJ. Recommendations for the Conduct, Reporting, Editing, and Publication of Scholarly Work in Medical Journals [Internet]. International Committee of Medical Journal. 2019. Available from: <http://www.icmje.org/icmje-recommendations.pdf>